

ÖZEL EĞİTİM GEREKSİNİMLİ ÇOCUK SAHİBİ AİLELERİN UYUM SÜRECİ

Özel Gereksinimli Bir Çocuğa Sahip Olmak

✓ Anne baba olmak başlı başına zor bir görevdir. Bununla birlikte özel gereksinimli bir çocuğun anne-babası olmak beraberinde başka zorlukları da getirmektedir. Bu zorluklarla baş ederken; çaresizlik, kızgınlık, utanma, suçluluk duyma, hayal kırıklığı gibi duyguları yaşamak, çocuğunuzu olduğu gibi kabul etme sürecinde gayet normal görülmektedir. Bu gerçeği kabul edip başarılı bir şekilde duruma uyum sağlamanız ve yaşamınızı bu gerçeğe göre yeniden şekillendirmeye çalışmanız kolay değildir ancak bu gerçeği kabullenmek ne kadar zor olursa olsun ailenin mutluluğu ve çocuğun gelişimi açısından oldukça önemlidir.

✓ Her şeyden önce çocuğunuzu olduğu gibi kabullenmek onun adına attığınız her adımda sizin en büyük yardımcınız olacaktır. Bu süreçte size akıl vermeye kalkan, sürekli sorular soran, acıyan, üzülen bir dizi akraba, komşu, sokaktaki herhangi birisi ile karşılaşma olasılığınız yüksektir. Bunlar çocuğunuzu kabul sürecinde sizi yıldırmamalıdır.

✓ Çocuğunuzu asla eve kapatmayın. Yaşamın her alanında bulunmasını sağlayın. Unutmayın ki; çocuğunuz, toplum içinde nasıl davranacağını, sosyal ortamlarda ve yaşamın içinde öğrenir. Fırsat bulduğunuz her durumda onunla dışarı çıkmaya çalışın. Birlikte parka gidin, misafirlğe giderken yanınızda götürün, otobüse binin, bir pastaneye, lokantaya gidip yemek yiyin, mümkün olduğunca yaşlıları ile bir araya getirin.

✓ Çocuğunuzun bakımı ve yetiştirilmesi sürecinde uzmanlardan destek almayı ihmal etmeyin. Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak muhakkak ki hayatınızı zorlaştıracaktır ama sevgi ve sabırla yaklaşırsanız bu yükün altından yıpranmadan kalkabilirsiniz.

Aile içinde normal bir çocuğun doğumu bile birçok yeniliği ve zor koşulları beraberinde getirmektedir. Her anne-baba sağlıklı bir çocuk sahibi olmak istemektedir. Özel eğitim gereksinimli bir çocuğa sahip olmak, kişilerin kendilerinin tercih ettiği bir durum değildir. Doğan çocuğun özel eğitim gereksinimli olması ise birçok önemli değişikliği beraberinde getirir. Özel eğitim gereksinimli bir çocuğu olan ailelere normal çocuğa sahip ailelere oranla daha fazla sorumluluk, daha fazla çaba ve kendilerine ayırabilecekleri daha az zaman düşer.

Ailelerin çocuğu kabul etmesi en önemli unsurlardan biridir. Anne babaların ortaya koydukları çok fazla tepki vardır ve hangi tepkilerin gözleneceğini önceden tahmin etmek zordur. Kabul sürecine doğru ilerlerken tüm aileler aynı aşamalardan geçmeyebilirler. Her ailenin özel eğitim gereksinimli çocuğu kabulü kendi bireysel özelliklerine bağlı olarak farklılaşabilir. Tüm ailelerde her kabul aşaması sıralı şekilde yaşanmayabilir.

Özel Eğitim Gereksinimli Çocukların Ebeveynlerinde Gözlemlenen Tepkiler

✓ Birincil Tepkiler

ŞOK: Anne-babaların, çocuklarının özel eğitim gereksinimli olduğunu öğrendiklerindeki ilk tepkileridir. Bu tepkinin gözlenen özellikleri, ağlama, inançsızlık ve çaresizliktir. Bu şok evresi çok kısa ya da uzun sürebilir.

İNKAR: Bazı anne-babalar çocuğun özel eğitim gereksinimli olduğu gerçeğinden kaçma eğilimi gösterirler. Çocuklarındaki bu farklılığı kabul etmeyerek uzmandan uzmana dolaşır, çareler arayarak çocuklarının iyi olabileceği umudunu taşırlar.

KEDER VE DEPRESYON: Yaşanması gerekli olan bu tepki, gerçeğin farkına varmaya doğru bir gidişi oluşturur ancak aşırı depresyon ve yas bazı ailelerde hayat boyu sürebilir.

✓ İkincil Tepkiler

KARARSIZLIK VE REDDETME: Sevgi ve kızgınlık duygularının bir arada yaşanmasıdır. Aileler bu duygu ile ya kendilerini özel eğitim gereksinimli çocuklarına tam adarlar ya da çocuklarını reddederler. Özel eğitim gereksinimli çocuk gerçeğini kabul etmeyerek çocuktan yapabileceğinin fazlasını isterler.

SUÇLULUK: Ailenin yaşadığı duygular arasında üstesinden gelinmesi en zor olan belki de “suçluluk duygusu”dur. Aileler şu ya da bu şekilde çocuğun yetersizliğine neden olduklarını ve geçmişteki hataları için cezalandırıldıklarını düşünürler.

KIZGINLIK (ÖFKE): Kızgınlık, ailelerin özel eğitim gereksinimli çocuklarını kabule giden yolda önemli bir engeldir. Aile, “Niye bana oldu? Neden bizim başımıza geldi?” sorularına cevap aramaktadır. Ayrıca, kızgınlık duygularını uzmanlara, öğretmenlere, terapistlere yansıtarak onları suçlamaya başlar.

UTANMA: Aileler çocuklarındaki yetersizliği, kendilerinin bir yetersizliği olarak algılamaktadırlar. Bu nedenle bazı anne-babalar çocukla birlikte dışarıya çıkmak istemezler ve eve kapanmayı tercih ederler.

✓ Üçüncül Tepkiler

ANLAŞMA: Bu dönemde aile, çocuğunun yetersizliğini ortadan kaldırmanın yollarını arar. Aile için önemli olan çocuğun normal hâle gelmesidir. Aile bunu gerçekleştirebileceğini umduğu herkesle anlaşmaya girebilir. Bu kişi tıp doktoru, uzman, sihirli güçleri olduğu sanılan biri, hatta “Tanrı” olabilir. Anlaşma çoğu kez “Eğer çocuğumu iyileştirirsen, ben de...” şeklinde olmaktadır.

UYMA VE YENİDEN DÜZENLEME: Aile artık farklı özelliğe sahip bir çocuğu olduğunu ve neler yapabileceğinin gerçekçi bir biçimde düşünmeye ve çocuğuyla daha etkili, verimli bir ilişki düzeyi oluşturmaya çalışır.

KABUL VE UYUM: Aileler bu duyguları yaşadıkça, kendileri ve çocukları hakkında çok şeyler öğrenirler. Böylece yalnız çocuklarını değil, kendilerinin de zayıf ve kuvvetli taraflarını kabul etmeye başlarlar.

Kardeşleri Özel Gereksinimli Olan Çocukların Yaşadığı Duygular ve Gösterdiği Tepkiler

Ailede tüm kardeşler etkileşim içindedir. Eğer kardeşlerden biri bir yetersizliğe sahipse bu durum diğer kardeşler üzerinde değişik etkiler yaratır.

Özel eğitim gereksinimli kardeş sahibi olan çocuklar bir yandan kardeşlerinin farklılığını anlamaya çalışırken, diğer yandan da sağlıklı kardeşi olan yaşatlarına göre daha fazla sorumluluk almak zorunda kalırlar. Ayrıca yaşatlarına kıyasla anne babalarından daha az ilgi görürler. Yetersizliğin aile üzerinde yaratacağı farklılık ve güçlükleri anne babaları ile paylaşmak durumunda kalırlar.

Kardeşleri Özel Gereksinimli Olan Çocukların Tepkileri

Kızgınlık, kıskançlık, düşmanlık, suçluluk, keder, korku, utanma, reddetme, kabul, uyum gibi tepkilerde bulunabilirler.

Kardeşlerin uyum düzeylerini; normal olan kardeşin yaşı, yetersizliği olan kardeşiyle arasındaki yaş farkı, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi bazı faktörler etkiler.

Erciş Rehberlik ve Araştırma Merkezi